

Valkoselkätikan seuranta 2004-2006: kanta kasvaa edelleen!

Timo Laine

Valkoselkätikka (*Dendrocopos leucotos*) on äärimmäisen uhanalainen. Kuva: Lassi Kujala.

White-backed Woodpecker is critically endangered. Photo: LASSI KUJALA.

Tässä raportissa tarkastellaan valkoselkätikkainventointien tuloksia v. 2004-2006. Vuosituhannen vaihteessa kunnolla alkanut kannan elpyminen on edelleen jatkunut, ja kymmenen vuoden takaisesta aallonpohjasta on ilmeisesti selvitty (Laine 1999, 2002, 2004). Kolmen vuoden seurantajakso onkin ollut ilahduttavaa kasvun aikaa, eivätkä lähes kahden vuosikymmenen ponnistelut suojelun toteuttamiseksi ole olleet turhia.

Maailman Luonnon Säätiön (WWF) valkoselkätikkatyöryhmä aloitti työnsä vuonna 1987. Neljä vuosikymmentä aiemmin alkanut voimakas metsätalouden kasvu ja tehostuminen oli vähentänyt valkoselkätikalle sopivien elinympäristöjen määrää huomattavasti lajin keskeisellä levinneisyysalueella Etelä-Suomessa. Valtaosa vanhoista lehtipuustoisista metsistä oli hakattu ja uudistettu havupuiden kasvatusta varten (Virkkala ym.1993). Valkoselkätikalle tärkeän lehtilähopuun määrä vähentyi merkittävästi myös kasvatusmetsien hoidossa.

Valkoselkätikkatyöryhmä keskittyi aluksi

Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Savon valkoselkätikkametsien pienimuotoiseen kartoitukseen. Seuraavana vuonna inventointia laajennettiin, ja se kattoi jo suuren osan koko eteläisen Suomen valkoselkätikkametsistä. Ympäristöministeriön tilaama suojelusuunnitelma saatiin valmiiksi noin viiden vuoden maastotyön jälkeen vuoden 1992 alussa. Valkoselkätikkatyöryhmän kartoituksissa selvisi, että kanta oli vähentynyt rajusti elinympäristöjen hävittämisen ja muuttumisen seurauksena (esim. Laine ym.1994, 1995, Alan-ko 1996, Laine 1997). Tällä hetkellä laji on luokiteltu meillä äärimmäisen uhanalaiseksi (CR – critically endangered) (Rassi ym. 2001). Ilman aktiivisia suojelutoimia valkoselkätikka on vaarassa hävitä linnustostamme.

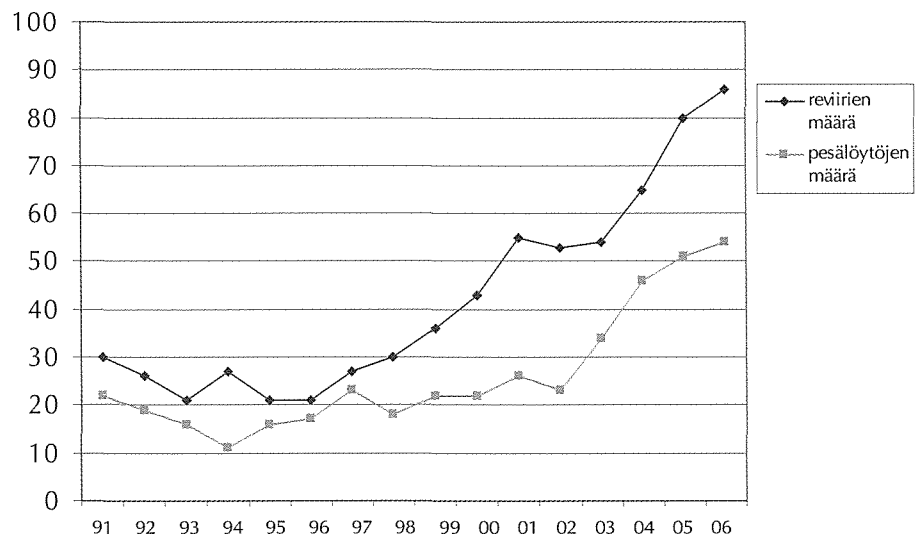
Vuodesta 2003 lähtien valkoselkätikan seurantatutkimuksesta on vastannut Metsähallituksen luontopalvelut yhteistyössä ympäristöhallinnon ja WWF:n kanssa. Maastoinventointien tulokset ovat tarpeen ympäristöhallinnossa, joka vastaa valkoselkätikkatyöryhmän laatiman suojelusuunnitelman toteutuksesta. Metsähallituksen omistamilla alueilla inventointitietoja tarvitaan alueiden hoidon ja käytön suunnittelussa. Seurannan koordinointi on Etelä-Suomen luontopalveluiden vastuulla.

Ennätysmäärä pesälöytöjä

Edellisessä raportissa tarkasteltuun kahden pesimäkauden jaksoon verrattuna pesälöytöjen määrä lisääntyi huomasti (Taulukko 1.) Vuosina 2002-2003 meillä varmistettiin yhteensä 57 pesälöytöä, ja vuosina 2004-2005 vastaava luku oli 99. Näistä kahdessa tapauksessa pesäpaikka saattoi sijaita Venäjällä tai rajavyöhykkeellä. Vuonna 2006 pesälöytöjen ja reviirien määrät olivat suurimmillaan koko tutkimusjakson aikana (kuva 1.) Reviirejä löytyi yhteensä 88, ja pesälöytöjä varmistui 54.

Valkoselkätikan reviiritarkastukset vaativat moneen muuhun lajiin verrattuna monesti valtavan työmäärän ennen kuin pesimisvarmuus on saatu ja pesäpaikat löydetty. Inventoinnissa tarvitaan runsaasti kokemusta ja tietoa lajin pesimäaikaisesta käyttäytymisestä. Vuosittain on löytynyt jonkin verran lisää aktiivisia ja päteviä kenttäavustajia, mutta ei vielä riittävästi, jotta kaikki reviirit pystyttäisiin tarkastamaan riittävällä teholla jokaisen pesäpaikan löytämiseksi.

Itä-Suomen reviiritarkastuksiin ja täydennysinventointiin saatiin kaivattua lisäapua vuonna 2004 alkaneesta Interreg IIIA Yhteiset uhanalaiset hankkeesta. Suomalaisvenäläisin tutkijavoimin kartoitettiin uhan-

Kuva 1. Valkoselkätikan reviirit ja pesälöydöt Suomessa vuosina 1991-2006.

Fig 1. Territories and nests of the White-backed Woodpecker in Finland in 2004-2006.

alaisen valkoselkätikan kannanvahuutta rajan molemmin puolin. Suomen puolella tutkimusalue rajoittui pääasiassa Etelä-Karjalan rajakuntiin ja Venäjällä Karjalankannakselle. Interreg-tutkimus päättyi vuoden 2006 lopussa.

Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan valkoselkätikkainventointi tehostui entisestään uuden hankkeen alkaessa keväällä 2006. UPM Kymmenen omistamilla metsäalueilla käynnistettiin valkoselkätikkainventoinnit, joita jatketaan myös vuonna 2007. Ensimmäisen vuoden tulokset antoivat vihjeitä siitä, että yhtiön maiden ranta-alueet lähellä Lappeenrantaa ja Savonlinnaa ovat tässä suhteessa lupaavimpia seutuja. Vuonna 2007 on todennäköistä, että alueilta löydetään uusia pesimäreviirejä.

Kannankehitystä kuvaavien käyrien nousu-va suuntaus vastaa todellisuutta, joskin siihen on varmasti myös osaltaan vaikuttanut maastokokemuksen alueellinen lisääntyminen ja lisääntyneet voimavarat kenttätyössä.

Lisäresurssien vaikutus näkyy erityisesti pesälöytöjen määrien kasvussa. Onnellinen satuma oli kaksi peräkkäistä idästä ja kaakosta meille suuntautunutta, laajamittaista valkoselkätikkavaellusta syksyllä 2003 ja 2004 (Laine 2003). Tuolloin meille vaelsi satoja valkoselkätikkakäyksiöitä, joiden merkitys pesivän kannan kasvuun on ollut ilmeinen, mutta sen laajuutta ei voida tarkasti arvioida. Syksyn 2003 vaellus oli melko nopea lintujen pyyhkäitessä kiireisellä aikataululla yli Suomenniemen. Seuraavana syksynä lintujen liikkuminen oli hitaampaa ja monissa havaintopisteissä tikat pysähtyivät talviruokintapaikoille pitkäksi aikaa, ja todennäköisyys sopivien elinympäristöjen ja kumppanien löytämiseksi oli edellisvuotta suurempi (kuva 2.)

Ympäristöviranomaisten ja Metsähallituksen aktiivinen suojelutyö on ollut tehokasta ja tuottavaa samoin kuin elinympäristöjen hoito ja ennallistaminenkin, mutta lajin tulevaisuus ei ole vielä turvattu. Lupaavasta nousuhdanteesta ja vaelluslintujen tuomasta muuttovoiosta huolimatta populaatiokoko on edelleen niin pieni, että lajin tulevaisuus voi olla sattumatekijöiden summautuessa suuressa vaarassa. Valkoselkätikkatyöryhmä arvioi Suomen pesivän populaation tällä hetkellä 65-70 pariksi.

Etelä-Karjala vahvinta tikka-alueetta

Kolme vuotta sitten suurimmat pesimäkettymät olivat Keski-Suomessa ja Päijät-Hämeessä. Tällä hetkellä kannan painopiste on löydettyjen pesien ja reviirien määrien perusteella Etelä-Karjalassa ja Etelä-Savossa.

Taulukko 1. Valkoselkätikan pesintä Suomessa v. 2004-2006.

Table 1. Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 2004-2006.

Kunta Municipality	Pesälöydöt/Nests found			
	2004	2005	2006	Yht. Total
Asikkala	2	2	-	4
Hartola	4	3	3	10
Heinola	-	1	-	1
Hirvensalmi	2	1	3	6
Iitti	-	3	2	5
Imatra	3*	3	2	8
Joensuu	-	1	1	2
Joutsa	4	4	2	10
Joutseno	-	-	1	1
Juva	1	1	1	3
Kalvola	-	1	-	1
Kangasniemi	1	1	1	3
Kerimäki	1	-	-	1
Kesälähti	2	2	2	6
Kitee	-	1	2	3
Korpilähti	2	1	1	4
Kuusankoski	-	1	-	1

Kunta Municipality	Pesälöydöt/Nests found			
	2004	2005	2006	Yht. Total
Lappeenranta	2*	-	1	3
Leivonmäki	-	-	1	1
Liperi	1	1	2	4
Luhanka	4	3	4	11
Mikkeli	1	-	1	2
Mustasaari	1	1	1	3
Mäntyharju	1	1	1	3
Nastola	1	1	-	2
Parikkala	7**	5	8	20
Pertunmaa	-	-	1	1
Rantasalmi	2	4	3	9
Rautjärvi	3	5	3	11
Ruokolahti	2	1	4	7
Savonlinna	-	1	1	2
Valkeakoski	-	1	1	2
Virolahti	1	1	1	3
Yhteensä/Total	48	51	54	153

* = 1 pesäpaikka todennäköisesti rajavyöhykkeellä tai Venäjän puolella

** = mukana Saaren (2) ja Uukuniemen (1) pesinnät, yhdistettiin kuntaliitoksella Parikkalaan vuonna 2005

(taulukko 2., kuva 3.) Etelä-Karjalassa sijaitsee tällä hetkellä n. 35 % löydettyistä pesistä ja 33 % kaikista tunnetuista reviiereistä. Idästä saatava säännöllinen muuttovoitto ja ajoittaiset massavaellukset heijastuvat selvästi kannan kasvussa itärajalla.

Koko valkoselkätikan seurantatutkimuksen ajan ovat Keski-Suomen Luhanka ja Joutsa sekä Päijät-Hämeen Hartola olleet merkittävimpiä valkoselkätikkapopulaation

lisääntymiskeskuksia. Hartola ja Luhanka ovat edelleen maapinta-alaan suhteutettuna tiheimmän kannan alueita Suomessa. Edelle kiilaa kuitenkin nyt Etelä-Karjalan Parikkala, mistä löytyvät suurimmat tiheydet. Vuonna 2006 Siikalahden 3 valkoselkätikkaparia pesivät n. 13 km² alueella (0,25 paria/km²). Kuntaliitoksien jälkeen Parikkala laajeni entisen Saaren ja Uukuniemen pitäjäalueelle vuonna 2005. Nykyisen Suur-Parikkalan

Kuva 2. Valkoselkätikkavaellus Suomessa syyskuusta vuoden 2004 loppuun asti. Havaitut yksilöt paikkakunnittain.

Fig. 2. Irruptions of White-backed Woodpecker in Finland from September up to the end of December. Individuals recorded and observation sites.

pesivä kanta suurin piirtein kaksinkertaistui liitosien myötä.

Edelliseen katsaukseen verrattuna Etelä-Savon tilanne on kohentunut selvästi kolmessa vuodessa, sillä joitakin suurten reittivesien alueita on voitu inventoida entistä tarkemmin. Maastotyöhön panostaminen näkyy erityisesti pesälöytöjen määrän kasvuna. Saimaan järviolueen lukemattomien rantaviivakilometrien varrella on nauhamaisina vyöhykkeinä suuria määriä valkoselkätikan kannalta hyvään suuntaan kehittyviä lehtipuuvaltaisia metsiä. Vaeltavat tikat saavuttavat ne helposti ja löytävät uusia elinpiirejä, mikäli alueet eivät ole kovin syrjässä keskeiseltä levinneisyysalueelta. Paikoitellen Itä-Savossa on komeiden vesien äärellä optimaalisen hyviä valkoselkätikkametsiä, mitkä kuitenkin vuodesta toiseen pysyvät tyhjinä valkoselkätikoista. Etäisyyttä Parikkalan seudun tihentymiin ja muualle Etelä-Karjalaan on lyhimmillään vain pari kolmekymmentä kilometriä, mikä tekee tyhjiöalueiden selittämisen entistä vaikeammaksi.

Pohjois-Karjalassa kanta on ollut viimeisen kolmen vuoden aikana tasaisessa kasvussa, mikä näkyy niin reviirien kuin pesälöytöjenkin määrissä. Massavaellusten aikaiset havaintopistekartat osoittavat, että muuttovoiton saanti idästä on ollut hyvin todennäköistä. Vanhojen tunnettujen reviirien lisäksi on voitu kartoittaa myös uudisreviirejä. Nykyinen levinneisyyskuva ei näillä alueilla vielä vastaa todellisuutta, sillä laajassa maakunnassa ei ole selviä pesimäkeskittymiä, vaan reviirit sijaitsevat erillään laajalla alueella, joiden välisillä vesistökohteilla vielä riittää inventoimista.

Pohjois-Savossa valkoselkätikkametsien seuranta ja täydennysinventointia ei ole saatu tehostetuksi toivotulla tavalla. Säännöllisen havainnoinnin puuttuessa arviot re-

viimääristä ovat epävarmemmalla pohjalla kuin muualla Suomessa. Seurantatutkimuksen kannalta maakunnasta tunnetaan muutamia erinomaisia, vuosittain tarkastettuja kohteita, mutta uudisreviirien iloista löytymistä on saatu vielä odottaa. Kaikki edellytykset uusille elinympäristöille ovat kuitenkin edelleen olemassa, sillä paikoitellen mm. Kuopiossa, Leppävirralla ja Varkaudessa tavataan upeita biotooppeja.

Pirkanmaan viimeinen pesimäreiviiri hiljeni vuonna 2004 pitkään yksin eläneen vanhan koiraan kuollessa mitä ilmeisimmin vanhuuteen. Samana vuonna pesimäaikaan saatiin viitteitä reviiereistä Lempäälässä ja Valkeakoskella. Seuraavalla pesimäkaudella Valkeakoskella varmistuikin pesintä. Merkeistä päätellen reviiirillä oli pesitty jo vuotta aikaisemminkin, joten Pirkanmaan tyhjiövaihe ei kauan kestänyt. Myös Kangasalta arveltiin löytyvän uudisreviiri vuonna 2005, mutta havainnot liittyivät ilmeisesti vaeltaviin ja matkansa varrella rummuttamaan yltyneisiin nuoriin yksilöihin. Valkeakosken pesintä onnistui myös vuonna 2006.

Päijänteen länsipuolisilla seuduilla valkoselkätikkakanta ei siis enää ole pelkästään Vaasan rannikkoseudun pienen erillispopulaation varassa (Sarkanen & Koivusaari 2001, Koivusaari 2002). Kanta-Hämeeseenkin valkoselkätikka palasi vuosikymmenten jälkeen pesimään vuonna 2005. Kalvolan pesintä jäi ainoaksi, vaikka muuallakin Kanta-Hämeessä tuohon aikaan tehtiin laajasta havaintoja. Valitettavasti seuraavan vuoden pesimäkaudella ei voitu varmentaa yhtään pesintään viittaavaa havaintoa.

Poikastuotto edelleen hyvä

Kolmen vuoden seurantajakson aikana tode-

kasta. Pesimätulos päästiin varmentamaan 67 pesällä rengastuskäynnin yhteydessä. Keskimääräinen poikastuotto oli 2,9 elävää poikasta rengastushetkellä tarkastettua pesää kohti. Samalla menetelmällä mitattu poikastuotto on vaihdellut vuodesta 1991 lähtien hyvin vähän, joten pesimätuloksessa ja poikastuotossa ei ole havaittu merkittäviä muutoksia.

Valkoselkätikan luontaisia vihollisia ovat haukat ja pöllöt sekä nisäkäspedoista tavallisimmin näätä. Pienempien nisäkäspetojen tuhoamista valkoselkätikan pesinnöistä ei ole juurikaan tietoa. Toukokuussa 2006 varmistui ensimmäistä kertaa koko tutkimusjakson aikana, että orava oli tyhjentänyt poikaspesän Mäntyharjulla.

Näätänaaras saattaa mahtua valkoselkätikan pesän lentoaukosta sisään, mutta koiraan pitää repiä aukkoa isommaksi tai murtaa käynti pesään sivusta. Lahopökölöissä olevat poikaset eivät ole nälkältä koskaan turvassa. Kolmen pesimäkauden aikana näätä tuhosi kaksi pesintää: toisen Parikkalassa vuonna 2004 ja toisen Luhangassa vuonna 2006. Pesintä tuhoutui samalla Parikkalan reviiirillä myös vuonna 2006 poikasten kuollessa nälkään. Tässä tapauksessa on syytä olettaa, että avoin tiedottaminen pesinnästä oli syynä tuhoutumiseen. Heti kun pesinnästä oli ilmoitettu maanomistajalle, molemmat emot katosivat ja 3 poikasta nääntyi kuoli-aaksi. Siihen asti vanha kokenut pari oli edistynyt pesinnässään tavalliseen tapaan.

Valkoselkätikka on aikainen pesijä, joka tuntuu kestävän hyvin pitkät pakkasjaksotkin. Vuoden 2006 kevään kova pakkaskausi ei vaikuttanut haitallisesti pesinnän ajoittumiseen tai pesimämenestykseen. Joillakin alueilla pesintä oli jopa viikon normaalista edellä, ja poikueet jättivät kolon ennen kesäkuun alkua. Kolmen vuoden seurantajakson aikana valtaosa pesivistä pareista sai poikasensa maailmalle kesäkuun 7.-8 päivään mennessä.

Rengastusennätykset rikottiin

Vuosina 2004-2006 rengastettiin yhteensä 196 valkoselkätikan pesäpoikasta. Vuonna 2004 yllettiin samaan kuin edellisenä vuonna saavutettu ennätys eli 52 poikasta, mutta seuraavana vuonna tehtiin toistaiseksi lyömätön tulos: 79 rengastettua poikasta. Vuoden 2006 saavutus oli 65 poikasrengastusta.

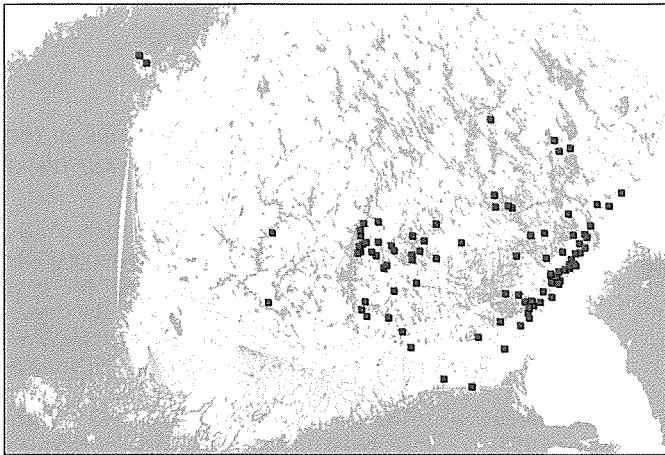
Vuosina 1987- 2006 on merkitty 667 poikasta (mukana ei ole pesään rengastuksen jälkeen kuolleita lintuja). Niistä n. 10 % on havaittu pesästä lähdön jälkeen aikuisena ja n. 6% pesivinä emoina. Pesäpoikasista saatujen löytöjen ja kontrollien määrät osoittavat, että suuri osa poikasista menehtyy ilmeisesti ensimmäisen elinvuotensa aikana.

Taulukko 2. Valkoselkätikan pesälöydöt ja reviirimäärät maakunnittain Suomessa 2004-2006.

Table 2. Number of territories and nests found in the counties of Finland in 2004-2006.

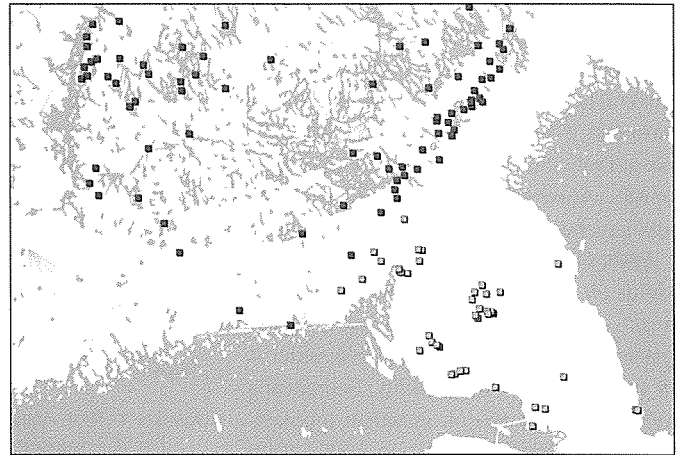
Maakunta County	Pesälöydöt/Nests found				Muut reviiirit/Other territories			
	2004	2005	2006	Yht/Total	2004	2005	2006	Yht/Total
Etelä-Karjala	17	14	19	50	4	12	10	26
Etelä-Savo	9	9	12	31	2	5	7	14
Uusimaa	-	-	-	-	-	2	-	2
Keski-Suomi	10	8	8	26	1	3	4	8
Kymenlaakso	1	5	3	9	1	-	2	3
Häme	-	1	-	1	-	-	-	-
Pirkanmaa	-	1	1	2	-	-	-	-
Pohjois-Karjala	3	5	7	15	4	4	4	12
Pohjois-Savo	-	-	-	-	2	-	1	3
Päijät-Häme	7	7	3	17	2	3	4	9
Uusimaa	-	-	-	-	-	2	-	2
Vaasan rannikkoseutu	1	1	1	3	2	1	2	5
Yhteensä/Total	48	51	54	153	18	30	34	84

© Metsähallitus III/2007
© Genimap Oy, lupa L5293

Kuva 3. Valkoselkätikkareviirit Suomessa 2006.
Fig.3. Territories of the White-backed Woodpecker in Finland in 2006.

© Metsähallitus III/2007
© Genimap Oy, lupa L5293

Kuva 4. Potentiaaliset valkoselkätikkareviirit Suomessa ja Kannaksella 2006.
Fig. 4. Potential territories of the White-backed Woodpecker in Finland and the Karelian Isthmus in 2006.

Väriengastuksen avulla on voitu selvittää, että poikasina merkittyjen yksilöiden siirtymät ovat yleensä melko lyhyitä. Monet pesiviinä tavatut linnut ovat tavallisimmin kotoisin lähialueilta 20- 30 kilometrin päästä.

Tämän seurantajakson aikana saatiin mielenkiintoinen kontrollihavainto väriengastetusta koiraasta Parikkalasta, aivan rajavyöhykkeeltä keväällä 2006. Värirenkaat olivat aikojen saatossa haalistuneet ja himmenneet niin, että vasta alumiinirengas numerosta selvisi, että Pertti Koskimies oli rengastanut linnun pesäpoikasena Punkaharjulla vuonna 1996. Matkaa rengastuspaikalle kertyi n. 40 km luoteeseen. Tämä lintu oli pysytellyt kymmenen vuotta piilossa, ja mahdollista on, että sen reviiri ja pesäpaikka on koko ajan ollut havainnoitsijoiden tavoittamattomissa rajan toisella puolella.

Vuonna 2005 määritettiin Virolahdella pesivä valkoselkätikkanaaras entisen Saaren, nykyisen Parikkalan alueella rengastetuksi pesäpoikaseksi vuodelta 2004. Anniina Eerikäisen rengastama naaras oli pesiessään toisella kalenterivuodellaan (2kv) oleva lintu. Nuoren linnun sukukypsyyden on meillä voitu jo ennenkin varmentaa värirenkaista, mutta huomattavasti tavallisempaa on, että linnut aloittavat pesinnän myöhemmin. Sama lintu pesi menestyksellisesti vanhemman koiraan parina myös vuonna 2006. Pesältä on noin 170 km matkaa koilliseen.

Luhangassa havaittiin keväällä 2006 innokkaasti reviiriä puolustava naarasvalkoselkätikka. Timo Laine oli rengastanut linnun pesäpoikasena Mikkelissä vuonna 2003, ja siirtymä oli n. 60 km länsiluoteeseen. Käyttämättömästä huolimatta ei voitu varmistaa oliko 4kv naaraalla jossakin puoliso ja pesäkolko.

Aikuisina rengastetuista valkoselkätikoista

saadut kontrollit osoittavat myös, että laji voi meidän oloissamme olla varsin pitkäikäinen. Kari Reinikainen rengasti Hartolassa +2kv naaraslinnun maaliskuussa 1988. Siitä lähtien sama naaras kontrolloitiin lähes joka vuosi samalla saarireviirillä vuoteen 2004 asti. Silloin linekseksi ristityn vanhan rouvan pesimäviire oli jo hiipumassa. Kahdesta munasta vain toinen kuoriutui. Seuraavan pesimäkauden kynnyksellä uuden emännän ilmestyessä reviirille entisen koiraan pariksi, oli pakko hyväksyä tosiasiat, ja lineksen muistolle vietettiin hiljainen hetki.

Keväällä 2005 kontrolloitiin Mäntyharjulla vanha kokenut koiras, joka oli rengastettu noin 10 km päässä luoteessa vuonna 1996. Pesivänä emona tavattu koiras pesi reviirillä myös vuonna 2006. Koiraasta ei ollut ensimmäistään havaintoa tällä paikalla ennen tätä, joten arvoitukseksi jää, missä se oli viettänyt välivuodet.

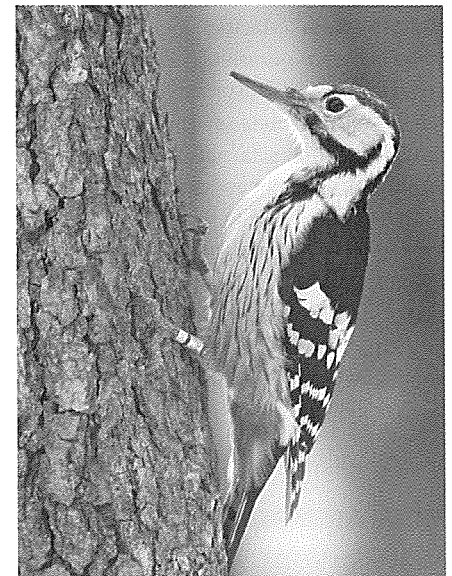
Suomessa rengastetut valkoselkätikat pyritään aina merkitsemään alumiinirengas lisäksi kolmella värirenkaalla. Yksilöllisen väriengastuksen avulla lintujen alkuperä voidaan helposti selvittää, mutta se edellyttää molempien nilkkojen näkemistä ja mahdollisten värirenkaiden ja niiden keskinäisen sijainnin eli mikä lähinnä varpaita, mikä ylempänä, muistiin merkitsemistä.

Valkoselkätikkaselvityksiä Kannaksella

Maaillan Luonnon Säätiön (WWF) ja Metsähallituksen luontopalvelujen yhteisprojektina selviteltiin Karjalankannaksen ja Laatokan Karjalan valkoselkätikkareviirejä ja sopivia elinympäristöjä vuosina 2000-2002. Tuolloin havaittiin, että lähialueidemme mer-

kitys Suomen populaatiolle on merkittävä. Jo parin-, kolmenkymmenen kilometrin päässä rajalta löydettiin helposti kymmeniä reviirejä. Pohjois- ja Keski-Kannaksen alueella todettiin kymmeniä tuhansia hehtaareja lajille sopivaa elinympäristöä.

Interreg IIIA hankkeen Yhteiset uhanalaiset yhtenä osa-alueena oli kartoittaa valkoselkätikkareviirejä, etsiä pesiä ja rengastaa pesäpoikasena Kannaksella. Tavoitteena oli saada rengaslöydöillä ja kontrolloilla osoitukseksi, että Suomen valkoselkätikkapopulaatio, erityisesti itäisten ja kaakkoisten rajakuntien alueella, saa vuosittaista muuttovoittoa

Karjalan kannaksen elinvoimainen valkoselkätikkakanta hyödyttää myös Suomen pesimäkanta. Kuva: Lassi Kujala.

White-backed Woodpecker population in Karelian Isthmus is viable and important immigration potential to Finnish population. Photo: Lassi Kujala.

rajan takaa. Interreg-hanke alkoi Suomesa vuonna 2004, mutta Venäjällä tältä osin vasta keväällä 2005 päättyen vuoden 2006 lopussa. Seurantatutkimuksen suunnittelu, koordinointi ja raportointi oli Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluiden vastuulla. Yhteistyökumppaneina Venäjällä olivat Baltic Fund for Nature ja Pietarin yliopisto. Maastotöistä vastasi kaksi venäläistä tutkijatyöparia avustajajoukkoineen.

Ensimmäisen pesimäkauden seurantatutkimus oli metodeihin ja aiheeseen tutustumista, sillä Luoteis-Venäjällä ei ole Suomen mallin mukaista perusteellista lajikartoitusta valkoselkätikan osalta tehty. Seuraavalla maastokaudella työ oli jo varsin tehokasta ja järjestelmällistä. Vuosien 2005-2006 maastokartoituksissa venäläiset löysivät Kannakselta 44 potentiaalista reviiriä (kuva 4.), joista vuonna 2005 oli asuttuna 22 ja vuotta myöhemmin 30 reviiriä.

Vuonna 2005 tutkijat löysivät vain 7 pesää, mutta vuonna 2006 jo 15. Reviirikartoituksien alusta lähtien osattiin odottaa suuria tiheyksiä parhaimmilla alueilla. Äyräpään lintujärvien seudulla tiheydet olivatkin huipussaan, sillä n. 10 km²:n alueella tavattiin 4 pesivää paria (0,4 paria/km²), ja lähes vastaavia reviirikeskittymiä tavattiin myös Kannaksen eteläosissa ja Viipurin lähistöllä.

Interreg-hankkeen aikana Venäjällä renkastettiin 52 pesäpoikasta. Toistaiseksi ei ole saatu kontrolloija Suomen puolelta, missä siihen on havainnoinnissa varauduttu niin pesäkuin talviruokintapaikoillakin. Venäjällä on käytetty väriyhdistelmiä, joista vuodet 2005 ja 2006 on erotettavissa ja yhden havaitun värin, violetin, perusteella linnun alkuperä voidaan heti määrittää Kannakselle.

Venäjällä alkanutta seurantatutkimusta on tarkoitus jatkaa, sillä nyt saadut kokemukset ja tulokset ovat hyvä pohja laajemmalle, kattavalle selvitykselle kannanvahvuudesta Kannaksella ja Laatokan Karjalassa. Tähän mennessä saadut tulokset vahvistavat käsitystä moninkertaisista valkoselkätikkatiheyksistä Suomeen verrattuna. Geenivirta Kannaksen kautta saattaa olla suomalaisen valkoselkätikkakannan pelastus.

Kiitokset

Valkoselkätikan seurantatutkimus jatkui vanhalla rutiinilla yhteistyössä ympäristöhallinnon, WWF:n ja lintuharrastajien kanssa. Metsähallituksen valkoselkätikkatyöryhmässä tämä on taas suurella mielihyvällä pantu merkille. Kiitämme kaikkia ja toivomme hienon yhteistyön edelleen jatkuvan.

Kirjallisuus

- Alanko, T. 1996: Valkoselkätikat pohjalukemista lievään nousuun – seurantaraportti 1995-1996. – Päijät-Hämeen Linnut 27:9-18.
- Koivusaari, J. 2002: Kahden vuosituuhannen tikkatarinaa. Merenkurkun valkoselkäiset ruutuun. – Siipipeili- vuosijulkaisu 2001-2002:4-8.
- Laine, T. 1997: Valkoselkätikka edelleen metsälinnustomme uhanalaisimpia lajeja – seurantaraportti vuodelta 1996. – Linnut-vuosikirja 1996:12-14.
- Laine, T. 1999: Valkoselkätikan seuranta 1997-1998: onko aallonpohja ohitettu? – Linnut-vuosikirja 1998: 4-9.
- Laine, T. 2002: Valkoselkätikan seuranta 1999-2001: lievä nousukausi alkanut. – Linnut-vuosikirja 2001:10-14.
- Laine, T. 2004: Valkoselkätikan seuranta 2002-2003 – pesimäkanta vahvistumassa. – Linnut-vuosikirja 2003:4-7.
- Laine, T., Virkkala, R. & Alanko, T. 1994: Suojelu etenee liian hitaasti- valkoselkätikan alamäki kiihtyy (Summary: Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 1993 and the species's conservation plan). – Linnut 29(3):24-26.
- Laine, T., Virkkala, R. & Alanko, T. 1995: Vaeluslinnuista ei apua – Valkoselkätikköjen pesinnässä katovuosi (Summary: Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 1994). – Linnut 30(3): 37-38.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I.(toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Sarkanen, S. & Koivusaari, J. 2001: Valkoselkätikan esiintymisestä Merenkurkun alueella. – Linnut 36(2):34-36.
- Virkkala, R., Alanko, T., Laine, T. & Tiainen, J. 1993: Population contraction of the White-backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos* in Finland as a consequence of habitat alteration. – Biological Conservation 66:47-53.

Kirjoittajan osoite/Author's address:
Metsähallitus,
Etelä-Suomen luontopalvelut
Keskustie 35
FIN-35300 Orivesi
e-mail: timo.laine@metsa.fi

Summary: Monitoring studies of the White-backed Woodpecker in Finland in 2004-2006

Since 2003 the monitoring project of the White-backed Woodpecker has been the responsibility of Metsähallitus, luontopalvelut (Finnish Forest Service, Unit of Natural Heritage). The conservation project, financially supported by WWF Finland, started in the late 1980s, and the conservation plan published in 1992.

The White-backed Woodpecker is a critically endangered (CR) species in Finland. The population trend was declining up to 1995 due to heavy forestry and loss of suitable habitat to logging. Since then figures show a slight population increase, as is the case also for the 2004-2006 monitoring period. The current population is estimated at 65-70 breeding pairs. The reasons for the population growth are most likely migrants from Russia, active conservation and good breeding success.

The number of nests found in 2004-2006 was 153. In 2006 54 nests were found and the total number of territories inhabited was 88. These figures are higher than ever during the whole study period starting in 1991. Altogether 196 nestlings were ringed in 2004-2006. The overall breeding success has been fairly good. The number of eggs hatched was estimated at 440-450 and the production of offspring in 2004-2006 was 2,9/ nest measured as living nestlings at the moment of ringing (n=67).

In Russia, a special Interreg IIIA project Joint endangered species began in 2005 in order to map and detect potential White-backed Woodpecker territories in the Karelian Isthmus. Preliminary results indicate high densities of territories especially in the Rakovyje Lakes district. 44 potential territories were found by the Russian field workers in 2005-2006. The number of nests found was 7 in 2005 and 15 in 2006, with a total of 52 nestlings colour ringed. The aim is to continue the project in order to show that annual dispersion from Russia is most significant for the Finnish population. The project was co-ordinated by Metsähallitus's, Natural Heritage Unit of Southern Finland.